

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บริเวณพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี นับเป็นย่านเก่าแก่ที่มีบทบาทความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางรถไฟไปสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้ของประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ.2446 ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์รวมของผู้คนที่เดินทางออกจากพระนคร โดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาจากฝั่งพระนครมายังสถานีรถไฟธนบุรี ทำให้เกิดตลาดศาลาน้ำร้อนซึ่งเป็นตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ระดับภูมิภาค เกิดชุมชนค้าขายในบริเวณใกล้เคียงขึ้นมากมายที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรองรับไปกับการเจริญเติบโตของกรุงรัตนโกสินทร์

ในปัจจุบันการรถไฟแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและมีมติจัดตั้งโครงการตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2543 ในการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยทำการย้ายตลาดศาลาน้ำร้อนไปอยู่สถานที่ใหม่ด้านตะวันตกของสถานี และต่อมาได้ยกพื้นที่บริเวณสถานีรถไฟธนบุรี (บางกอกน้อย) เดิมให้กับคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อจัดสร้างโครงการพัฒนา ศิริราชสู่สถาบันการแพทย์ชั้นเลิศในเอเชียอาคเนย์ (Siriraj toward Medical Excellence in Southeast Asia) ในปี พ.ศ. 2546¹ จำนวน 30 ไร่ ครอบคลุมสถานีรถไฟธนบุรีมาเป็นสถานีรถไฟปลายทางและพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

ทั้งนี้ โดยกำหนดให้บริเวณพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณพื้นที่ที่มีคุณค่า และความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2542 (กฎกระทรวงฉบับที่ 414) ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและส่งเสริมการอนุรักษ์ความเป็นมาของพื้นที่ให้ต่อเนื่องกับการวางแผนปรับปรุงพื้นที่ ในการเปิดมุมมองกรุงรัตนโกสินทร์สู่มแม่น้ำเจ้าพระยาและสถานที่สำคัญบริเวณฝั่งธนบุรี รวมทั้งการจัดระเบียบการจราจรตลอดแนวเส้นทางสัญจรในกรุงรัตนโกสินทร์และพื้นที่ใกล้เคียงที่สำคัญ โดยห้ามรถทัวร์และรถขนาดใหญ่ เข้ามาในเขตพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน และจะทำการปิดถนนบางส่วนเพื่อพัฒนาเป็นลานคนเมืองและทางเดินเท้าไปสู่สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในกรณี การรถไฟแห่งประเทศไทยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีแผนและนโยบายร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของฝั่งธนบุรี เนื่องจากการบริเวณพระบรมมหาราชวังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก และจากศักยภาพของพื้นที่ในฝั่งธนบุรีแล้ว สามารถดึงดูดให้มีการท่องเที่ยวต่อเนื่องมายังพื้นที่ฝั่งธนบุรี โดยมีพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีเป็นจุดส่งนักท่องเที่ยวให้มีการกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หรือการเที่ยวชมวิถีชีวิตของชุมชนที่ตั้ง

¹ มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการพัฒนาศิริราชสู่สถาบันการแพทย์ชั้นเลิศในเอเชียอาคเนย์: ความจำเป็นที่ต้องใช้พื้นที่บางส่วนสถานีรถไฟธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546. (อัดสำเนา)

ถิ่นฐานริมคลองบางกอกน้อย

การปรับปรุงและพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี จะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุน การสงวนรักษาคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาค แก้ไขปัญหาการจราจรบริเวณ กรุงเทพมหานครชั้นในและฝั่งธนบุรี เพิ่มศักยภาพการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการขนส่งทั้งทางบกและ ทางน้ำ โดยการปรับปรุงทางกายภาพของอาคารสถานีรถไฟธนบุรี พื้นที่ค้าขายและตลาดสด ปรับปรุงทางเดินเท้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและประชาชนที่ใช้เป็นเส้นทางผ่าน เชื่อมโยงระบบการสัญจรให้ดียิ่งขึ้น ปรับปรุงพื้นที่ว่างริมคลองบางกอกน้อยและพื้นที่เสื่อมโทรมได้สะพานอรุณอมรินทร์ และนอกจากนี้ การออกแบบปรับปรุงพื้นที่เพื่อสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ให้มีทัศนียภาพที่มีความสวยงามกลมกลืนกับบรรยากาศทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการที่จะเสนอรูปแบบการปรับปรุงพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีให้มีความเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ สามารถตอบรับกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่าง สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีรวมทั้งส่งเสริมศักยภาพของการใช้งานพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

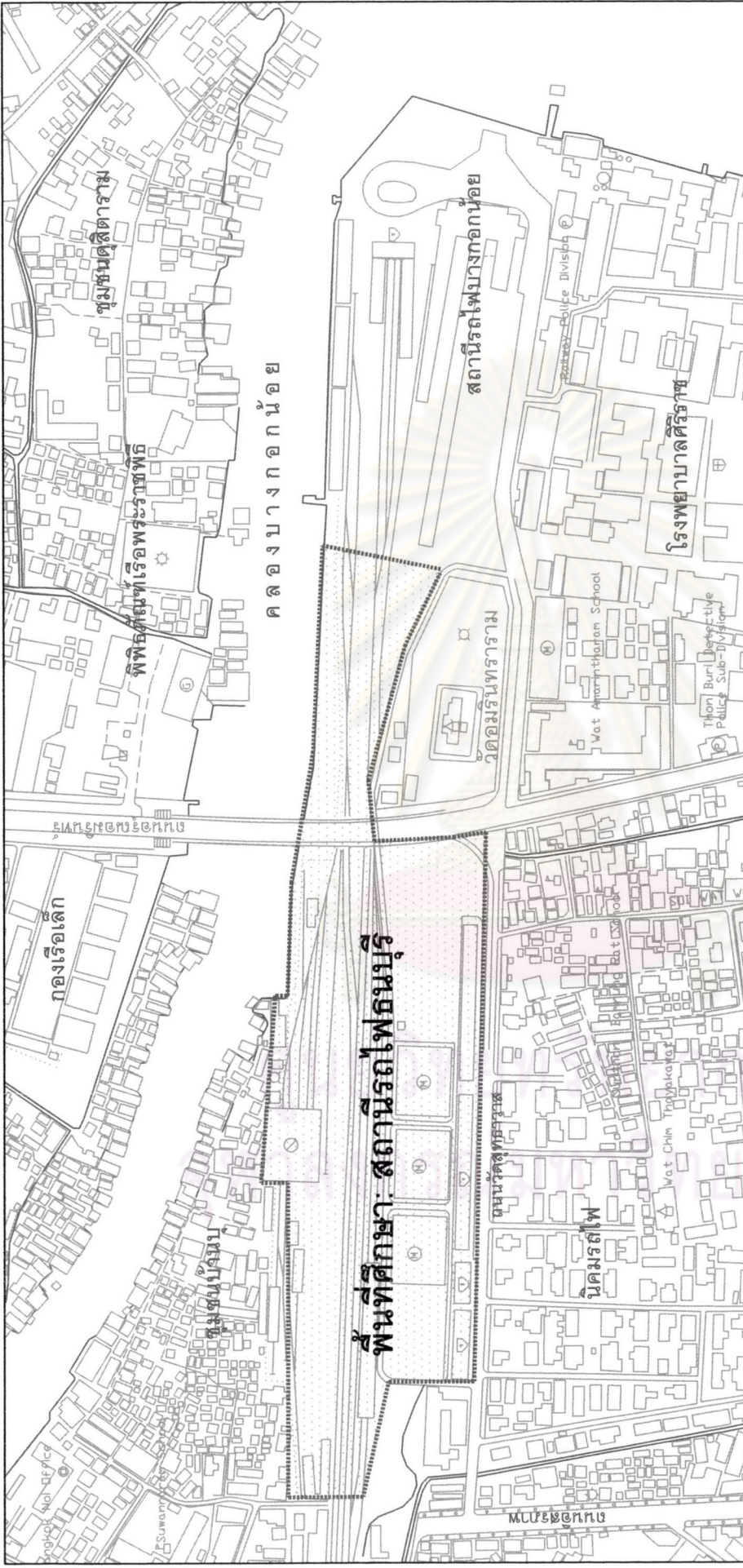
1. ศึกษาองค์ประกอบและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
2. ศึกษารูปแบบกิจกรรม ลักษณะการใช้พื้นที่ รวมถึงบทบาทและความสำคัญของพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
3. ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
4. คาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ในอนาคต เพื่อหาแนวทางในการรองรับกิจกรรมที่มีความเหมาะสม
5. เสนอรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีเพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

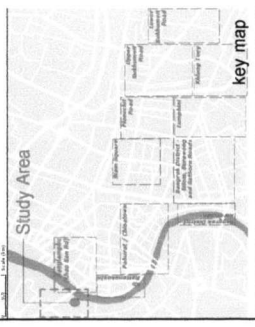
พื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีและบริเวณโดยรอบ โดยกำหนดขอบเขตจากพื้นที่การพัฒนาของการรถไฟแห่งประเทศไทย ประมาณ 20.34 ไร่ ประกอบกับการศึกษาองค์ประกอบของเมืองในย่านสถานีรถไฟธนบุรี การปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพของสถานีรถไฟธนบุรี มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรดคลองบางกอกน้อย
ทิศใต้	จรดถนนวัดสุทธาวาสและวัดอมรินทร์าราม
ทิศตะวันออก	จรดโครงการพัฒนาศิริราชสู่สถาบันการแพทย์ชั้นนำเลิศในเอเชียอาคเนย์
ทิศตะวันตก	จรดถนนอิสราภาพ

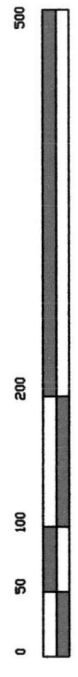
ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี กำหนดโดยขอบเขตพื้นที่การพัฒนาของการรถไฟแห่งประเทศไทย มีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ จรดคลองบางกอกน้อย
- ทิศใต้ จรดถนนวัดสุทธาวาสและวัดอมรินทราราม
- ทิศตะวันออก จรดโครงการพัฒนาศิริราชสู่สถาบันการแพทย์ชั้นเลิศในเอเชียอาคเนย์
- ทิศตะวันตก จรดถนนอิสรภาพ

โครงการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
The Urban Redevelopment for Thonburi Railway Station

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

2. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ คือ การศึกษาสภาพพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี โดยพิจารณาและวิเคราะห์ความสำคัญของปัญหา บทบาทและศักยภาพของพื้นที่เป็นหลัก เพื่อนำเสนอแนวความคิดและรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ให้มีการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยมีขอบเขตการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

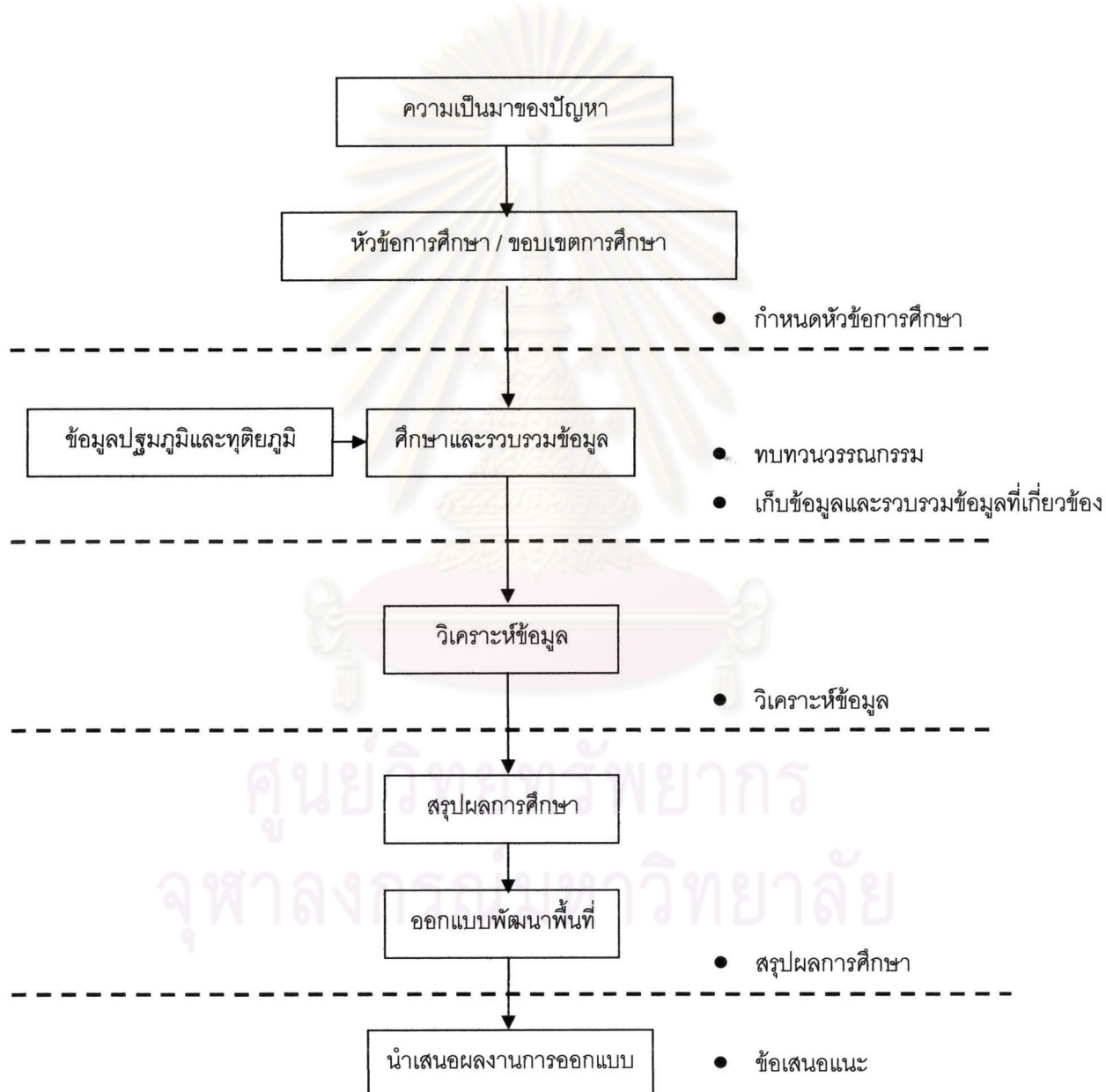
- ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
- รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมภายในพื้นที่ศึกษา และพื้นที่ใกล้เคียง
- ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพื้นที่ศึกษา
- การออกแบบปรับปรุงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการใช้พื้นที่ พัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม

วิธีดำเนินการศึกษา

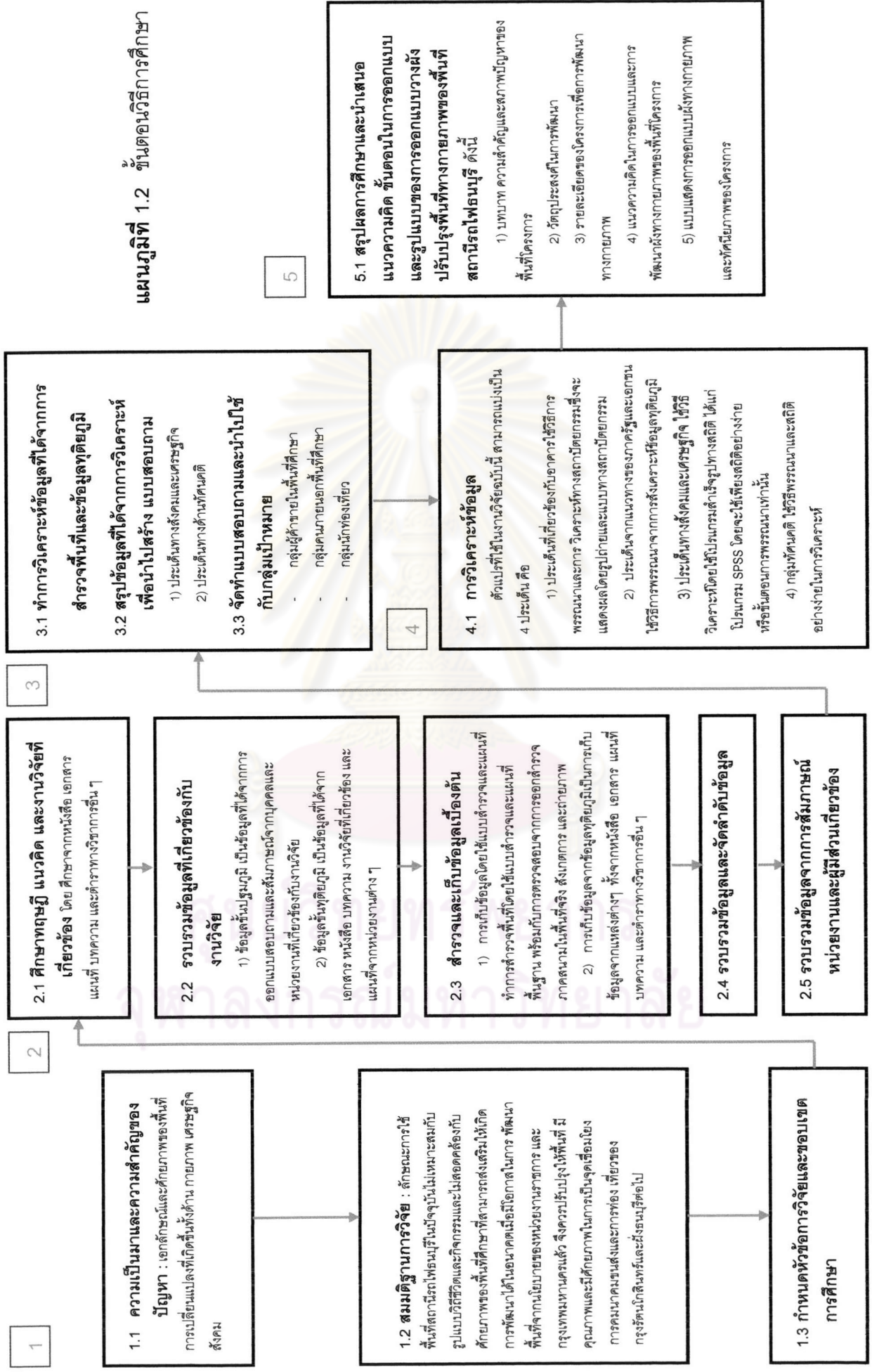
1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทั้งทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจโดยการทบทวนวรรณกรรม อาศัยตำราอ้างอิงทางวิชาการ บทความ ข้อเขียนและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยการสำรวจภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์และการหาข้อมูลประกอบการวิจัยโดยการใช้แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่เก่าที่มีการบันทึกไว้ และแผนที่ที่จัดทำจากการสำรวจภาคสนาม รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
3. สำรวจพื้นที่ เพื่อศึกษาสภาพของพื้นที่ ลักษณะของปัญหา สภาพแวดล้อมชุมชน ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม รูปแบบประเพณีวัฒนธรรม และพฤติกรรมการใช้พื้นที่
4. วิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และกิจกรรมการใช้พื้นที่ เพื่อให้ทราบประเด็นปัญหา ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่
5. สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์
 - สรุปปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ และแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่
 - สรุปรูปแบบการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม
6. กำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
7. ออกแบบเพื่อพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่
8. นำเสนอผลการศึกษา แนวความคิด ขั้นตอนในการออกแบบและแนวทางการออกแบบวางผังปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพของพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี
9. นำเสนอแผนและขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางกายภาพของ สถานีรถไฟธนบุรี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้พื้นที่
2. ได้รูปแบบในการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและศักยภาพของพื้นที่ สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้
3. นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรีในอนาคตอย่างเหมาะสม และสามารถนำไปเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แผนภูมิที่ 1.1 โครงร่างขั้นตอนวิธีการศึกษา

แผนภูมิที่ 1.2 ขั้นตอนวิธีการศึกษา

5

5.1 สรุปผลการศึกษาและนำเสนอแนวความคิด ขั้นตอนในการออกแบบและรูปแบบของการออกแบบวงผังปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพของพื้นที่สถานีรถไฟธนบุรี ดังนี้

- 1) บทบาท ความสำคัญและสภาพปัญหาของพื้นที่โครงการ
- 2) วัตถุประสงค์ในการพัฒนา
- 3) รายละเอียดของโครงการพัฒนาทางกายภาพ
- 4) แนวความคิดในการออกแบบและการพัฒนาสิ่งทางกายภาพของพื้นที่โครงการ
- 5) แบบแสดงการออกแบบผังทางกายภาพและที่ดินมีภาพของโครงการ

กำหนดหัวข้อการศึกษา	ทบทวนวรรณกรรม รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ
---------------------	--	-----------------	-----------------------------